

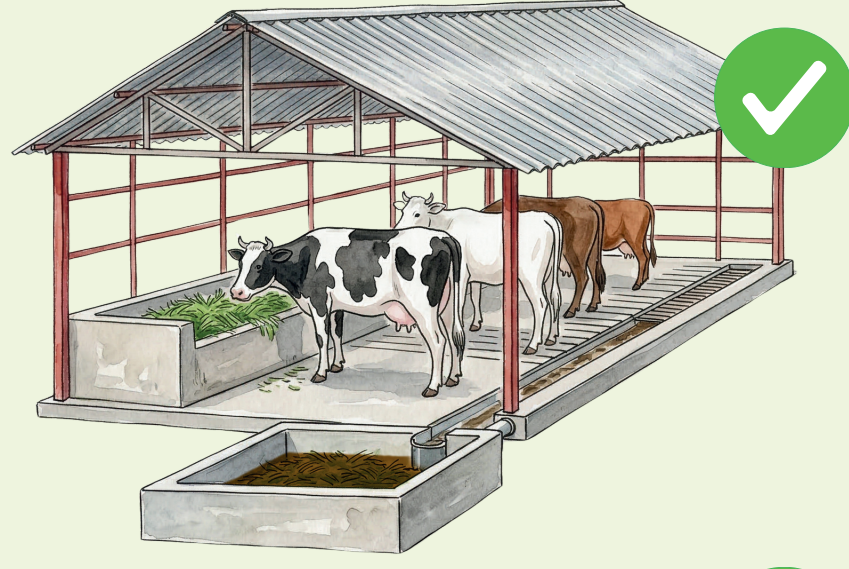

गोठेमल व्यवस्थापन गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु

नेपालका अधिकांश कृषकहरु खेतीपातीका लागि गोठेमलको प्रयोग गर्दछन्। गोठेमलको प्रयोगले माटोको उर्वराशक्ति वृद्धि गर्नुका साथै माटोमा जैविक पदार्थको मात्रा वृद्धि गर्दछ, जसले गर्दा माटोको चिस्यान बहन क्षमता बढ्दछ, माटोमा लाभकारी सुक्ष्म जीवहरुको विविधता वृद्धि हुन्छ र माटो बनावट पनि खुकुलो हुन्छ। गोठेमलको उचित व्यवस्थापन र प्रयोग नहुँदा पोषक तत्वको हास, रोगकीराको संक्रमण र माटोको गुणस्तरमा कमी आउन सक्दछ। त्यसैले गोठेमलबाट अधिकतम लाभ लिन निम्नानुसारका कार्यहरु अनुसरण गर्न उपयुक्त हुन्छ:

गर्नुपर्ने कार्यहरु

गोठ सुधार गरी मल र मुत्र छुटाछुट्टै व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ। यसो गर्नाले मलको गुणस्तर राम्रो हुन्छ र संकलित मुत्र झोलमल वा जैविक विषादी बनाउन प्रयोग गर्न सकिन्छ।

गोठेमललाई घामपानीबाट जोगाउन छानो/छापो दिनुपर्दछ। खुल्ला घाममा राख्दा नाइट्रोजन लगायत २०-५०% पोषक तत्व नष्ट हुन सक्दछ भने वर्षाले १०-४०% नाइट्रोजन, ५-२०% फस्फोरस र २०-५०% पोट्यासियम बगाउन सक्दछ।

राम्ररी पाकेको मलको प्रयोग गर्नुपर्दछ। काँचो मलको प्रयोग गर्दा खुम्चे कीराको प्रकोप बढ्दछ र मल कुहिँदा निस्केको रापले बोट पनि मर्न सक्दछ, मल बढी गन्हाउने र ओसार-पसार गर्न पनि गाह्रो हुन्छ।

पाकेको मल खेतबारीमा लगेर तुरुन्त माटोसँग मिसाउनु पर्दछ। थुपार्नु परेमा एकै ठाउँमा राखी स्याउला, झारपात वा कालो प्लाष्टिकले छोप्नुपर्दछ, जसले गर्दा मलमा भएको पोषक तत्व जोगाउन मद्दत गर्दछ।

मल तयार गर्दा पराल, घाँस आदि सानो टुक्रा पारेर माटो, खरानी, गोबर र मुत्रसँग मिसाउनु पर्दछ। यसो गर्दा कार्बन-नाइट्रोजनको सन्तुलन मिल्दछ र मल छिटो तयार हुन्छ।

पाकन राखेको मल १५-१५ दिनमा पल्टाउनु पर्दछ। यसो गर्दा मलको सबैतिर हावा प्रवाह भई एकनासले छिटो पाक्दछ।

मलको थुप्रोमा उचित चिस्यान कायम गर्नुपर्दछ। पानी कम भए थप्ने र बढी भए सुक्खा पातपतिंगर मिसाएर चलाइदिनुपर्दछ। यसो गर्दा मल राम्रोसँग पाक्दछ र पोषक तत्वको क्षति कम हुन्छ। मल हातमा लिएर मुट्टी कस्दा वा निचोर्दा हातमा चिसो लाग्ने तर पानी नचुहिने भएमा चिस्यान ठीक भएको बुझ्नुपर्दछ।

गर्न नहुने कार्यहरु

पानी पर्ने मौसममा मल तयार पार्नको लागि खाल्डोको प्रयोग गर्नुहुँदैन। नत्र खाल्डोमा पानी जम्दछ, अक्सिजनको कमी हुन्छ, पोषक तत्व बगेर जान्छ र मलको गुणस्तर राम्रो हुँदैन।

गोठेमल वा भकारोलाई खुल्ला राख्नु हुँदैन। त्यस्तै बोक्न सजिलोका लागि मललाई घाममा सुकाउने वा खेतबारीमा मल छर्न सजिलोका लागि सानो-सानो थुप्रो बनाएर पनि राख्नु हुँदैन। यसो गर्नाले घामपानीले मलको पोषक तत्व नष्ट गर्न सक्दछ।

मलको थुप्रोमा माछामासु, बाँकी खाना, हड्डी तथा बहुवर्षीय झार राख्नु हुँदैन। यसले जनावर आकर्षित गर्न र खेतबारीमा झार फैलिन सक्दछ।

मलको जथाभावी प्रयोग गर्नु हुँदैन। यसले बाली र माटोलाई क्षति पुऱ्याउँदछ। त्यसैले बाली र माटोको अवस्था हेरी मात्र मल प्रयोग गर्नुपर्दछ।

नकुहिने पदार्थ जस्तै प्लाष्टिक, सिसा, धातु आदि मलमा मिसाउनु हुँदैन। यस्ता पदार्थले माटो र बाली दुवैलाई हानी पुऱ्याउँदछ।

नदी, खोला वा अन्य पानीका मुहान नजिकै मल थुपार्नु हुँदैन। यसले पानीको प्रदुषण गराउँदछ।

गोठेमलमा नुन, रसायन वा विषादी मिसाउनु हुँदैन। यसले मलको गुणस्तरमा हास ल्याउँदछ र लाभकारी सुक्ष्म जीवहरुलाई पनि हानि पुऱ्याउँदछ।

थप जानकारीको लागि:

जैविक विविधता, अनुसन्धान तथा विकासका लागि स्थानीय पहल (ली-बर्ड) प्रधान कार्यालय: पोस्ट बक्स ३२४, पोखरा, कास्की, नेपाल टेलिफोन: +९७७६१५८५३५७/५७६८३४
कार्यक्रम समन्वय कार्यालय: सानेपा-०२, ललितपुर टेलिफोन: +९७७०१५४४०३३०
इमेल: info@libird.org वेबसाइट: www.libird.org

कृषि खाद्य प्रणालीको लागि नवीकरणीय ऊर्जा (RERAS)

तयारकर्ता: रञ्जना दुवाल र निरञ्जन पुडासैनी
डिजाईन: आशमा अर्याल
Illustrations: AI Generated